TRANSLANGUAGINGUL – STRATEGIE PEDAGOGICĂ PENTRU INCLUZIUNE LINGVISTICĂ ÎN ȘCOALA MULTILINGVĂ DIN REPUBLICA MOLDOVA

TRANSLANGUAGING – PEDAGOGICAL STRATEGY FOR LINGUISTIC INCLUSION IN MULTILINGUAL SCHOOLS IN THE REPUBLIC OF MOLDOVA

Alexandra TOMA, *dr. conf. univ.,*
Universitatea "Dunărea" de Jos, Galați
Alexandra BARBĂNEAGRĂ, *dr., conf.*
UPS "Ion Creangă"din Chișinău
Svetlana DERMENJI, *dr., conf.univ.*
UPS "Ion Creangă"din Chișinău

Alexandra TOMA, *dr. conf. univ.,*
Universitatea „Dunărea" de Jos, Galați
ORCID **0000-0003-0760-7465**
monica.toma@ugal.ro
Alexandra BARBĂNEAGRĂ,
UPS "Ion Creanga" from Chisinau
ORCID ID **0000-0003-4777-1550**
barbaneagra.alexandra@upsc.md
Svetlana DERMENJI, *PhD, associate professor,*
UPS "Ion Creanga" from Chisinau
ORCID ID: **0000-0001-6756-7739**
dermenji.svetlana@upsc.md

CZU: 37.091:81'24(478)
DOI: 10.46727/c.05-06-12-2025.p5-13

Abstract: In a society characterized by linguistic and cultural diversity, education must ensure equity and participation for all learners, regardless of their mother tongue. This paper analyzes the concept of translanguaging as an innovative and inclusive pedagogical strategy, relevant to the multilingual context of the Republic of Moldova. It presents the theoretical foundations of translanguaging, linked to European and national language policies, examples of its application in Moldovan schools, as well as current challenges related to teacher training and the development of multilingual resources. The study is based on the conceptual framework proposed by scholars such as García, Wei, Cenoz, and Coste, complemented by insights drawn from local educational practices. The conclusion emphasizes that translanguaging is not merely a teaching method, but an educational philosophy grounded in respect for diversity, the valorization of mother tongues, and the construction of a harmonious plurilingual identity.

Keywords: translanguaging, inclusive education, multilingualism, Republic of Moldova, plurilingual competence, CLIL.

Rezumat: Într-o societate caracterizată de diversitate lingvistică și culturală, educația trebuie să asigure echitatea și participarea tuturor elevilor, indiferent de limba maternă. Articolul analizează conceptul de translanguaging ca strategie pedagogică inovatoare și incluzivă, relevantă pentru contextul multilingv al Republicii Moldova. Sunt prezentate fundamentele teoretice ale translanguagingului, corelate cu politicile lingvistice europene și naționale, exemple de aplicare în școlile din Republica Moldova, precum și provocările actuale privind formarea cadrelor didactice și dezvoltarea resurselor multilingve. Studiul se bazează pe cadrul conceptual oferit de autori precum García, Wei, Cenoz și Coste, dar și pe observații din practici educaționale locale. Concluzia subliniază că translanguagingul nu este doar o metodă didactică, ci o filozofie educațională bazată pe respectul față de diversitate, pe valorizarea limbilor materne și pe construirea unei identități plurilingve armonioase.

Cuvinte-cheie: translanguaging, educație incluzivă, multilingvism, Republica Moldova, competență plurilingvă, CLIL.

Educația contemporană este profund influențată de realitatea globală a mobilității, migrației și diversității culturale. Republica Moldova, stat multietnic și plurilingv, se confruntă cu o provocare dublă: asigurarea coeziunii sociale prin promovarea limbii române ca limbă de stat și, simultan, garantarea dreptului minorităților naționale de a învăța în limba maternă [1 art. 13],. În acest context, școala devine un spațiu de negociere între politici lingvistice, identități culturale și practici pedagogice. Un răspuns inovator la aceste provocări îl oferă conceptul de translanguaging, introdus inițial de Cen Williams (1994) [3] și dezvoltat ulterior de Ofelia García și Li Wei (2014). Acesta presupune utilizarea integrată și strategică a tuturor limbilor cunoscute de elev în procesul de învățare, nu ca obstacole, ci ca resurse complementare.

În Republica Moldova, translanguagingul poate contribui semnificativ la diminuarea barierelor lingvistice, la incluziunea elevilor alolingvi și la consolidarea unei identități educaționale plurilingve. Prin utilizarea conștientă și echilibrată a tuturor resurselor lingvistice ale elevilor, această abordare sprijină nu doar învățarea limbii române, ci și dezvoltarea competențelor cognitive și metalingvistice. Translanguagingul oferă un cadru pedagogic incluziv, în care limbile minoritare devin punți de acces către cunoaștere, nu obstacole, iar identitățile culturale ale elevilor sunt recunoscute și valorizate. În contextul unei societăți multilingve și multiculturale, această practică didactică răspunde cerințelor de coeziune socială și echitate educațională, promovând o școală deschisă și adaptată diversității lingvistice a comunităților din țară.

Scopul acestui articol este de a explora relevanța translanguagingului pentru contextul educațional moldovenesc, pornind de la fundamentele teoretice și ajungând la aplicabilitatea sa practică în instituțiile cu predare în limbi minorităților naționale.

Conceptul de translanguaging are la bază ideea că repertoriul lingvistic al unui individ nu este fragmentat în compartimente separate (L1, L2, L3), ci

funcționează ca un sistem unitar, dinamic și interdependent [9]. Prin translanguaging, vorbitorii mobilizează toate resursele lingvistice, cognitive și culturale disponibile pentru a construi sens și a participa activ la învățare. Dacă în abordările tradiționale bilingvismul este perceput ca o alternanță între două coduri distincte (code-switching), translanguagingul presupune o fuziune naturală și creativă a limbilor, fără granițe rigide [6]. Acest fenomen se manifestă în discurs, scriere, reflecție și chiar în gândirea academică a elevilor. Din punct de vedere pedagogic, translanguagingul promovează o viziune incluzivă: limba elevului devine un mijloc de învățare, nu o barieră. García și Kleyn [10] afirmă că „translanguagingul transformă sala de clasă într-un spațiu de afirmare identitară și de putere lingvistică partajată".

În cadrul european, Common European Framework of Reference for Languages (CEFR, 2001) susține conceptul de competență plurilingvă, definită ca „abilitatea de a mobiliza și combina resursele lingvistice disponibile într-un mod flexibil, în funcție de context" [3, p. 168]. Astfel, translanguagingul devine expresia practică a acestei competențe.

Republica Moldova este o societate profund diversă lingvistic. Conform Recensământului din 2014, 75,1% dintre cetățeni au limba română ca limbă maternă, 8,4% rusa, 4,6% ucraineana, 4,4% găgăuza și 1,9% bulgara [1]. Această realitate se reflectă direct în sistemul de învățământ: peste 250 de instituții oferă predare în limbile minoritare, iar în multe regiuni (Taraclia, Comrat, Bălți) se formează clase eterogene, unde limba de instruire și limba familiei nu coincid. În aceste condiții, aplicarea exclusivă a unui model monolingv conduce frecvent la anxietate lingvistică și performanțe scăzute pentru elevii alolingvi [13]. Prin contrast, abordarea translanguaging oferă un cadru echilibrat între integrare și valorizarea limbilor minoritare.

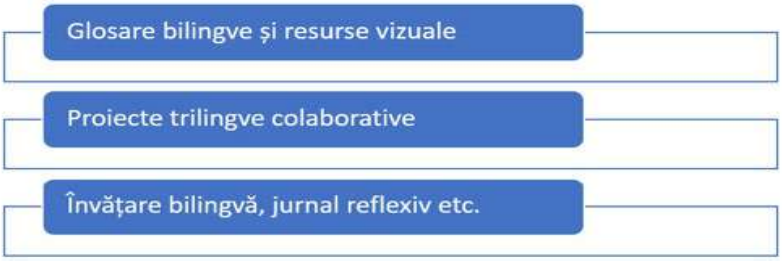
Un exemplu practic ar fi că în școlile cu predare bilingvă *română–rusă* din Taraclia, profesorii de științe au experimentat lecții în care termenii-cheie au fost explicați simultan în ambele limbi, iar elevii au fost încurajați să-și noteze glosare bilingve. Rezultatul: o creștere semnificativă a participării elevilor și o reducere a reticenței în exprimarea orală. Un alt exemplu îl oferă Liceul „Vasile Levski" din Taraclia, unde, în cadrul orelor de istorie, elevii realizează proiecte trilingve (română–bulgară–engleză), valorificând patrimoniul cultural propriu. Aceste activități ilustrează aplicarea concretă a principiilor translanguagingului: flexibilitate, cooperare și transfer de cunoștințe între limbi.

Totodată, integrarea modelului CLIL (Content and Language Integrated Learning) în școlile minoritare a favorizat o trecere naturală de la translanguagingul spontan la translanguagingul planificat, în care profesorul proiectează momente

deliberate de comutare lingvistică pentru a susține înțelegerea conținutului [3]. Această abordare permite utilizarea strategică a limbii materne alături de limba de predare, creând un mediu de învățare echilibrat, centrat pe sens și pe dezvoltarea competenței plurilingve. În același timp, CLIL contribuie la formarea unei autonomii lingvistice mai profunde, întrucât elevii învață să transfere cunoștințele și strategiile cognitive între limbi. Studiile recente confirmă că aplicarea conștientă a translanguagingului în contexte CLIL duce la o creștere a performanței academice și la o atitudine pozitivă față de diversitatea lingvistică [3]. În pofida acestor reușite, provocările rămân semnificative: lipsa resurselor didactice bilingve, formarea insuficientă a profesorilor în pedagogii multilingve și presiunile ideologice privind statutul limbii române.

Implementarea translanguagingului presupune o schimbare de paradigmă didactică, centrată pe valorizarea repertoriului lingvistic al fiecărui elev [7]. Aceasta implică trecerea de la o abordare tradițională, bazată pe separarea strictă a limbilor, la una integrată și reflexivă, în care toate limbile cunoscute de elev sunt considerate resurse legitime pentru învățare. Din perspectiva pedagogiei incluzive, profesorul devine un mediator lingvistic și cultural, capabil să recunoască, să valorifice și să conecteze diversitatea lingvistică a clasei cu obiectivele de conținut [7]. Astfel, translanguagingul nu se reduce la o simplă strategie de comunicare, ci devine o filozofie educațională ce promovează echitatea, recunoașterea identității plurilingve și participarea activă a tuturor elevilor în procesul de învățare.

Din perspectiva pedagogiei incluzive [7], profesorul devine mediator lingvistic și cultural, capabil să creeze punți între limbile elevilor și conținuturile academice.

- **Glosare bilingve și resurse vizuale**

În cadrul disciplinelor științifice (biologie, geografie), profesorii pot utiliza liste de termeni bilingve (română–rusă / română–bulgară), sprijinite de imagini și diagrame. Această strategie facilitează învățarea vocabularului de specialitate și reduce izolarea lingvistică a elevilor minoritari.

- **Proiecte trilingve colaborative**

Elevii pot lucra în echipe mixte pentru a elabora materiale (postere, prezentări PowerPoint, videoclipuri) în două-trei limbi. Astfel, fiecare elev contribuie din zona sa de confort lingvistic, dar dobândește expunere la celelalte limbi. Exemplu: proiectul „Tradiții comune", realizat în limbile română, rusă și engleză, la UPSC – Laboratorul LEM (Limbă – Educație – Multiculturalitate), în parteneriat cu Universitatea „Dunărea de Jos" din Galați.

- **Perechi de învățare bilingvă**

Formarea de perechi între elevi vorbitori nativi de limba română și colegi alolingvi permite schimbul natural de cunoștințe. Comunicarea spontană dintre aceștia devine o formă autentică de translanguaging.

- **Jurnal reflexiv multilingv**

Elevii pot alterna liber între limbi în redactarea unui jurnal de învățare („Ce am înțeles azi?"). Această practică dezvoltă metacogniția și încrederea în exprimare.

- **Evaluare adaptată**

Evaluarea tradițională monolingvă poate fi completată de instrumente flexibile: rubrici bilingve, portofolii plurilingve, fișe de progres care includ toate limbile de lucru (Council of Europe, 2007 [4]). Aceste practici nu subminează statutul limbii române, ci o consolidează printr-o abordare pozitivă și accesibilă. Ele confirmă principiul „limba maternă – o resursă, nu o barieră" [7].

Deși translanguagingul este recunoscut internațional ca o practică incluzivă eficientă [11], aplicarea sa în Republica Moldova întâmpină obstacole de natură sistemică și culturală.

1. Formarea cadrelor didactice. Majoritatea profesorilor nu au fost instruiți în abordări multilingve; mulți continuă să considere folosirea limbilor minoritare o abatere de la norma didactică. Universitatea Pedagogică de Stat „Ion Creangă", prin proiecte precum EduPerformance, joacă un rol esențial în dezvoltarea competențelor CLIL și translanguaging prin laboratoare specializate (LEM) și parteneriate europene.

2. Resurse educaționale limitate. Manualele și fișele bilingve sunt rare, iar cele existente sunt adesea traduceri, nu creații adaptate contextului local. Este nevoie de o producție proprie de resurse multilingve digitale (toolkits, aplicații, glosare interactive).

3. Atitudini sociale. În unele comunități, persistă percepția că promovarea limbilor minoritare ar diminua statutul limbii române. De fapt, translanguagingul dovedește contrariul: expunerea simultană la mai multe limbi consolidează competența în limba oficială [14].

4. Politici educaționale. Strategia Educația 2030 menționează explicit necesitatea adaptării procesului educațional la nevoile lingvistice și culturale ale elevilor [12]. Cu toate acestea, implementarea acestor prevederi depinde de formarea continuă a profesorilor și de sprijinul instituțional.

Pentru viitor, se impune dezvoltarea unei metodologii naționale de translanguaging, cu ghiduri practice, exemple de planificări didactice și resurse adaptate diferitelor regiuni lingvistice ale țării. Aceasta ar trebui să includă ghiduri practice, modele de planificări didactice, resurse digitale și exemple de activități contextualizate pentru diferitele regiuni lingvistice ale Republicii Moldova. Un asemenea cadru metodologic ar permite integrarea coerentă a translanguagingului în politicile curriculare naționale și ar sprijini profesorii în aplicarea unor strategii pedagogice incluzive și flexibile, adaptate nevoilor elevilor alolingvi. În plus, colaborarea dintre Ministerul Educației, universitățile pedagogice și centrele de formare continuă este esențială pentru validarea și diseminarea acestor instrumente, asigurând astfel sustenabilitatea și impactul lor la nivel sistemic

Universitatea Pedagogică de Stat „Ion Creangă" din Chișinău, prin activitatea Catedrei de limbă și comunicare, constituie un centru de excelență în domeniul formării cadrelor didactice pentru disciplinele lingvistice și comunicative, promovând de peste trei decenii o viziune modernă asupra educației multilingve și interculturale. Una dintre cele mai valoroase bune practici instituționale o reprezintă dezvoltarea parteneriatelor internaționale și a mobilităților academice, prin care cadrele didactice și studenții își consolidează competențele lingvistice și interculturale. Colaborarea constantă dintre Catedra de limbă și comunicare a UPSC și Catedra de Slavistică a Universității „Alexandru Ioan Cuza" din Iași s-a concretizat în proiecte comune, olimpiade internaționale („Slova rusă"), ateliere tematice și schimburi de experiență care susțin dimensiunea europeană a educației lingvistice.

Totodată, universitatea desfășoară programe de formare continuă pentru cadrele didactice din școlile cu predare în limbile minorităților naționale, oferind suport metodologic pentru implementarea pedagogiei plurilingve și a abordărilor CLIL (Content and Language Integrated Learning). Aceste programe sunt aliniate la obiectivele Strategiei Educația 2030 și la recomandările Consiliului Europei privind dezvoltarea competenței plurilingve și interculturale.

În plan didactic, Catedra de limbă și comunicare a inițiat și coordonează programul de master „Educație lingvistică și comunicare interculturală", care are drept scop formarea specialiștilor capabili să predea limbi în contexte multilingve și să gestioneze comunicarea interculturală în medii educaționale diverse (UPSC, 2021). În cadrul acestui program, se aplică metode interactive, translanguaging și evaluare autentică, în strânsă corelare cu nevoile școlilor moldovenești.

De asemenea, UPSC integrează tehnologiile digitale în formarea competențelor lingvistice prin utilizarea platformei MOODLE și a modulelor de Tehnologii Informaționale și de Comunicare (TIC), oferind studenților acces la resurse multilingve digitale și facilitând învățarea mixtă. Laboratorul Limbă – Educație – Multiculturalitate (LEM) reprezintă un spațiu de cercetare aplicată unde studenții și cadrele didactice experimentează activități de translanguaging, proiecte trilingve și elaborarea de materiale didactice bilingve destinate școlilor din regiunile alolingve.

În sfera științifică, Catedra de limbă și comunicare organizează anual manifestări academice cu participare internațională, precum conferința „Educația multiculturală – spațiu formativ pentru educația valorilor", oferind un cadru de reflecție asupra politicilor lingvistice, a pedagogiei incluzive și a rolului limbilor în construcția identității europene. Aceste activități promovează interdisciplinaritatea și dialogul intercultural, consolidând statutul UPSC drept instituție-pilon în domeniul formării lingvistice și comunicării educaționale din Republica Moldova. Prin aceste direcții de acțiune – internaționalizare, digitalizare, formare continuă și cercetare aplicată – Universitatea Pedagogică de Stat „Ion Creangă" demonstrează capacitatea de a transpune principiile translanguagingului în practică educațională, contribuind la edificarea unei culturi pedagogice bazate pe respectul diversității, cooperare interculturală și competență plurilingvă.

Deci, în contextul globalizării și al mobilității crescute a populației, școala contemporană se confruntă tot mai frecvent cu realități multilingve. Republica Moldova reprezintă un exemplu relevant de spațiu educațional caracterizat prin diversitate lingvistică, unde limba română coexistă cu rusa, ucraineana, găgăuza și alte limbi vorbite de diferite comunități etnice. În acest cadru, asigurarea incluziunii lingvistice devine o prioritate a politicilor educaționale și a practicilor pedagogice moderne. O strategie eficientă în acest sens este translanguagingul, care valorifică întregul repertoriu lingvistic al elevilor în procesul de predare-învățare.

Spre deosebire de abordările tradiționale, care impun separarea strictă a limbilor în mediul școlar, translanguagingul recunoaște faptul că elevii multilingvi nu își compartimentează competențele lingvistice, ci le folosesc simultan și strategic. Astfel, această abordare contribuie la crearea unui mediu educațional mai echitabil și mai incluziv.

În școala multilingvă din Republica Moldova, translanguagingul poate avea, deci, un rol esențial în sprijinirea elevilor care învață limba română ca limbă de instruire, dar care folosesc acasă o altă limbă maternă. Prin permiterea utilizării limbii materne în anumite etape ale lecției – de exemplu, pentru clarificarea conceptelor, realizarea sarcinilor de grup sau exprimarea ideilor inițiale – profesorii

pot reduce anxietatea lingvistică și pot crește participarea activă a elevilor. În același timp, această practică contribuie la consolidarea competențelor în limba de instruire, fără a diminua statutul acesteia.

Mai mult decât o simplă tehnică didactică, translanguagingul are o dimensiune socială și identitară importantă. Prin recunoașterea și valorizarea tuturor limbilor vorbite de elevi, școala transmite un mesaj de respect față de diversitatea culturală și lingvistică. Acest fapt favorizează sentimentul de apartenență și reduce riscul marginalizării elevilor din minorități lingvistice. În acest sens, translanguagingul contribuie nu doar la succesul academic, ci și la coeziunea socială.

Translanguagingul reprezintă o strategie pedagogică relevantă și necesară pentru școala multilingvă din Republica Moldova. Implementarea sa conștientă și sistematică poate sprijini incluziunea lingvistică, poate îmbunătăți performanțele școlare ale elevilor și poate promova respectul față de diversitatea lingvistică. Pentru a valorifica pe deplin potențialul acestei abordări, este necesară formarea cadrelor didactice și integrarea translanguagingului în politicile educaționale și curriculumul național.

Concluzii:

Translanguagingul reprezintă o soluție pedagogică sustenabilă pentru sistemul educațional din Republica Moldova, capabilă să armonizeze diversitatea lingvistică și obiectivul coeziunii sociale. Prin integrarea sa, școala devine un spațiu al echității, unde toate limbile elevilor sunt valorizate ca resurse cognitive și culturale. Aplicarea translanguagingului presupune, însă, o viziune instituțională deschisă și formarea profesorilor în spiritul pedagogiei plurilingve. Rolul universităților – în special al UPSC „Ion Creangă" – este decisiv în consolidarea acestei culturi educaționale inovatoare, prin cercetare, formare și elaborarea de materiale didactice adaptate. Astfel, translanguagingul nu este doar o metodă de predare, ci un instrument de transformare socială, care contribuie la construirea unei Moldove educative, incluzive și europene.

REFERINȚE BIBLIOGRAFICE:

1. Biroul Național de Statistică Recensământul populației și locuințelor 2014. Chișinău 2015.
2. BULIBAȘ, A. Republica Moldova: între bilingvism armonios și conflict lingvistic. Slovo, (13), 2023, pp. 87–94.
3. CENOZ, J.; GORTER, D. Multilingual education: Between language learning and translanguaging. Cambridge University Press, 2015. ISBN 9781107455855.
4. Council of Europe Common European Framework of Reference for Languages. Cambridge University Press, 2001. ISBN 9780521005319.
5. Council of Europe. From linguistic diversity to plurilingual education: Guide for the development of language education policies in Europe. Strasbourg, 2007.
6. CREESE, A.; BLACKLEDGE, A. Translanguaging in the bilingual classroom. The Modern Language Journal, 94(1), 2010, pp.103–115.
7. CUMMINS, J. Language, Power and Pedagogy: Bilingual Children in the Crossfire. Multilingual Matters, 2000. ISBN 9781853594871
8. DENDRINOS, B. Multilingualism in the European Union: Policies and Practices. University of Athens Press, 2018. ISBN 9789604661876.
9. GARCÍA, O.; WEI, L. Translanguaging: Language, Bilingualism and Education. Palgrave Macmillan, 2014. ISBN 9781137351642.
10. GARCÍA, O.; KLEYN, T. Translanguaging with Multilingual Students: Learning from Classroom Moments. Routledge, 2016. ISBN 9781138933256.
11. GARCÍA, O.; JOHNSON, S. I.; SELTZER, K. The Translanguaging Classroom: Leveraging Student Bilingualism for Learning. Multilingual Matters, 2021. ISBN 9781800411130.
12. Ministerul Educației al Republicii Moldova. Strategia Educația 2030. Chișinău, 2020.
13. Ministerul Educației și Cercetării al Republicii Moldova. Raport privind performanța lingvistică în școlile minoritare. Chișinău, 2023.
14. ORTEGA, Y. "Teacher, Puedo Hablar en Español? PROFILE: Issues in Teachers' Professional Development, 21(2), 2019, pp. 155–170.
15. PICCARDO, E. Plurilingualism and curriculum design. TESOL Quarterly, 47(3), 2013.pp. 600–614.